

Nya ryor i rutor

Ryan, med sina gamla anor, ligger åter rätt i tiden. Den atmosfär av dammsamlade femtiotal som har förknippats med ryan är på god väg att dunsta. Nu lockar små ryor med ny färg och form.

TEXT CELIA B. DACKENBERG
FOTO BO ARRHEID

Det var när hon såg en stor skara ungdomar som satt i Nordiska museets textilgalleri och broderade med liv och lust som hon bestämde sig. Den som kunde få unga människor att känna sådan entusiasm och skaparglädje inför handarbetet skulle nog ha goda förutsättningar att ta sig an också den gamla ryan.

Det var Lille-Mor Boman, hemslöjds-konsulent i Sörmland, som funderade på hur hon skulle kunna väcka intresse för ryatekniken bland dagens unga. Den som hade fått igång de broderande ungdomarna var formgivaren Katarina Brieditis. Att Katarina dessutom har en stark förankring i hemslöjdstraditionen gjorde inte saken sämre. Uppdraget gick till Katarina, trots att hon redan var engagerad i ett annat hemslöjdsprojekt, anundsjösommen. Och visst har hon skapat något helt nytt utifrån teknik och tradition!

Små ryor på färdiga bottnar

Ryan, en textil med urgamla anor, är åter i ropet. Sängryan kan spåras åtminstone till början av 1400-talet. Båtryan

värmdes på sjön och var vanlig från 1600-talet. Först i början av förra seklet kom ryorerna på modet som mattor.

Idag dras vi åter till tekniken, men föredrar kanske ett mindre arbete. Många som skulle ha lust att sätta händerna i ett ryaarbete saknar kanske den tid det tar att väva en stor rya och har kanske inte ens tillgång till vävstol. Garnet, som förr spansks hemma, skulle idag bli en avsevärd kostnad för en matta i större skala. Alltså skulle lösningen kunna vara mindre ryor som knyts på färdiga bottnar.

Moduler att sy ihop

Katarina Brieditis har skapat två ryor, tänkta som moduler att foga ihop på olika sätt, med olika mönsterbilder och användningsområden som resultat. Framför allt är det den kvadratiske, rosa »Rosenryan« som lockar till olika kombinationer. En enda ruta kan bli en kudde, en dyna eller en väska. Tre rutor på längden blir en bänkdyna. Fyra rutor en kvadratisk matta. Den stora fördelen med konceptet är att man kan våga ge sig på en ruta, det är ett företag som varken är för stort eller ast-

ronomiskt dyrt. Om lusten väcks är det bara att fortsätta, en ruta i taget. Förutom den rosa kvadraten på 40 x 40 cm finns en grön, avlång rya, 60 x 80 centimeter, som kan bli ett barnvagnstäck eller soffkudde, flera kan bli en större matta.

Bottnar som syns

Färdiga ryabottnar har funnits förr, de är i sig ingen nyhet. Men där de gamla ryabottnarna skulle vara neutrala i färgen och helt täckas av nockor, har Katarina låtit dem bli färgstarka och bitvis lämnas bara. På så sätt spelar de med strukturen i nockorna och bildar bakgrund till mönstret. Och varför hålla sig till enbart nockor, när det är så roligt att brodera? Olika stygn ger ytterligare liv åt den blomstermönstrade mattan.

Och hur kommer man att lyckas i uppsåtet att nå unga, som kanske inte slöjdat förr? Vem vet. Svaret får vi kanske i form av något yvigt, rosaaktigt som plötsligt börjar sticka upp ur väldigt många kassar på stan, som plockas fram på bussar och tåg och som med tiden pryder studentrum och second hand-soffor. ♦

Ryabotten lämnas bitvis öppen och får spela med i mönstret tillsammans med nockor och broderier.

ULLMAGARN OCH NYA RYOR

Äldre tiders ryor hade nockor i glänsande garn av ryauil. Det var övertvinnat, ångat och behöll sin snodd, nockorna blev aldrig tufsiga när de klipptes upp. Det garn som använts i senare tid hade inte samma höga kvalitet.

I ett projekt som startade 1998 arbetade hemslöjds-konsulenterna i textil i sex län för att utveckla ett nytt ryagarn med de gamla egenskaperna. Arbetet skedde i nära samarbete med Lena Hammarlund, arkeolog med tråden som specialområde, och Wålstedts ullspinneri, som producerar Ullmagarnet. Nio mustiga färger togs fram av Wanja Djanajeff.

För att möta en ungdomlig och modern smak fick Katarina Brieditis uppdraget att ta fram en ny färgskala och nya modeller i ett projekt som drivits av hemslöjds-konsulenten i Sörmland, Lille-Mor Boman, i samarbete med Svensk Slöjd och med stöd från Nämnden för hemslöjdsfrågor.

Ryorerna finns i flera av landets hemslöjdsbutiker. Se även www.hemslojden.org.

BESTÄLLI LÅSTIPS Materialsats till ryarutan »Rosenryan« kan beställas genom Handplockat, sidan 67.

Nock ragg rya. Det glänser om ullen. Föreningen Sveriges Hemslöjds-konsulenter Ullma 2001.

HANDPLOCKAT

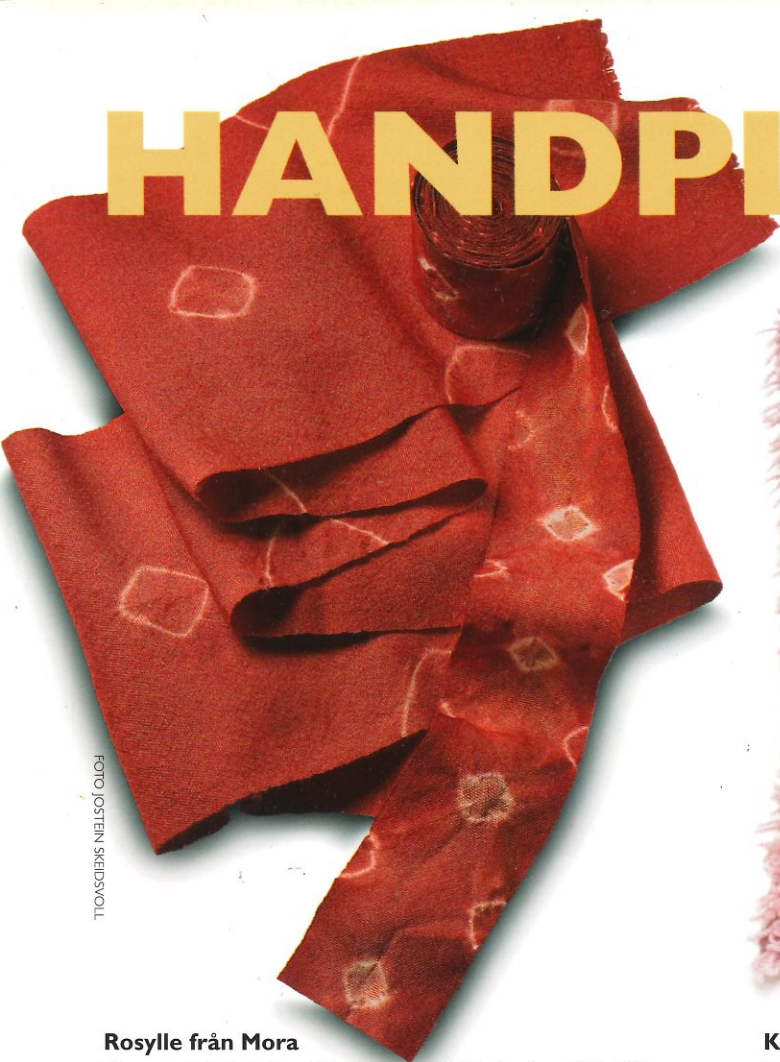

FOTO JOSTEN SKEDSVOLL

Rosylle från Mora

Den smala halsduken, 7,5 cm, kostar 425:-/meter. 120–150 cm är lagom till en dräkthalsduk. Den bredare halsduken, 22 cm bred och 165 cm lång, passar till vilken kappa eller rock som helst – en vanlig men ovanligt vacker halsduk. Pris 995:-. Båda är färgade av Gunilla Frost i krapp och koschenill med den teknik som beskrivs på sidan 57. (Mönstret skiljer sig något från gör det själv-beskrivningens.)

FOTO BO ARRHEID

Knyt din egen rya!

I det högklassiga Ullma-garnet, i en nyframtagen färgskala, har Katarina Brieditis skapat »Rosenryan« i måtten 40x40 cm. Beställ materialsats och knyt den själv! Materialsatsen innehåller färdig ryabotten, garn, 2 ryanålar, stramaljnål, knyppe-tråd till fällar, mönster och beskrivning. Pris 885:-. Bli du biten kan du knyta flera fyrkanter och sy ihop dem till en bänkdyyna eller matta. Ska din rya bli en kudde kan du beställa vit vadmal till baksida, pris 110:- Se även sidan 48.

Festvantar med anundsjösom

Läs på sidan 42 om Brita-Kajsa Karlsdotter och den landskapssöm i rött på vitt som hon gav upphov till för hundra år sedan! Nu finns Katarina Brieditis nytolkade anundsjösom i nya färger. Sticka själv i ullgarn eller brodera på linne! Material till festfingervantarna kostar 345:-. Paketet innehåller ullgarn, moulinégarn till broderierna och vadmal och pärlor till dekoration. Vantarna finns i vitt och mörkblått. Duken i hellinne heter »Anundsjökransen«. Broderierna görs i lingarn i flera färger. Mått cirka 42 x 42 cm. Materialsatsen innehåller allt du behöver och kostar 495:-.

FOTO JOSTEN SKEDSVOLL

